

ОСОБЛИВОСТІ ОХОРОНИ ПРАЦІ В БАНКІВСЬКИХ ЗАКЛАДАХ

УДК 331.45

Гусєв А.М.
кандидат
біологічних наук,
доцент Національного
технічного
університету України
«Київський політехнічний
інститут»

Анотація. Розглядаються найбільш впливові фактори на досягнення фізичного та розумового благополуччя працівників банку. Заходами для досягнення та підтримки високого рівня фізичного та розумового благополуччя працівників банку є: дотримання санітарно-гігієнічних норм; раціональне планування офісного простору; забезпечення обладнанням згідно характеру виконуваної роботи; висока організаційна культура; етична поведінка керівництва банку; регулярне проведення сеансів психофізіологічного розвантаження.

Ключові слова: банк; площа робочого місця; психофізіологічне розвантаження.

Аннотация. Рассматриваются наиболее влиятельные факторы на достижение физического и умственного благополучия работников банка. Мерами для достижения и поддержания высокого уровня физического и умственного благополучия работников банка являются: соблюдение санитарно-гигиенических норм; рациональное планирование офисного пространства; обеспечение оборудованием в соответствии с характером выполняемой работы; высокая организационная культура; этическое поведение руководства банка; регулярное проведение сеансов психофизиологической разгрузки.

Ключевые слова: банк; площадь рабочего места; психофизиологическая разгрузка.

Annotation. Considered the most influential factors in achieving physical and mental well-being of employees. Take measures to achieve and maintain a high

level of physical and mental well-being of bank's employees are: abidance with sanitary standards; rational planning of office space; provision of equipment according to the character of the work; high organizational culture; ethical behavior of the bank's top management; regular sessions of psychological relaxation.

Keywords: bank; area workplace; psychological relaxation.

Постановка проблеми. Завдання охорони праці, яке регламентується Законом України «Про охорону праці» сформульовано в визначенні охорони праці: «Охорона праці - це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності» [1; ст.1]. Міжнародна організація праці (МОП) разом зі Всесвітньою організацією охорони здоров'я дали формулювання гігієни праці в рамках Об'єднаного комітету МОП / ВООЗ на його 12-й сесії (1995 г.). Гігієна праці повинна: бути спрямована на сприяння і підтримку найвищого рівня фізичного, розумового і соціального благополуччя працівників усіх професій [2; с.14].

Порівняння цих двох визначень показує деяку різницю в завданнях охорони праці в Україні і проголошених МОП. В Україні ставиться завдання збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності, МОП ставить завдання сприяння і підтримка найвищого рівня фізичного, розумового і соц-

іального благополуччя працівників усіх професій. В Україні – збереження, МОП – сприяння і підтримка найвищого рівня. Ця різниця в підходах показує, що в Україні вимоги до охорони праці занижені порівняно з міжнародним рівнем. Розглядаючи умови праці в фінансово-кредитних закладах, важливо змінити рівень вимог до охорони праці згідно визначенням МОП і впливати на більш широкий спектр чинників умов праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можна констатувати, що при розгляді питань роботи банківських закладів основна увага авторів концентрується на забезпеченні різних аспектів безпеки банку, але питання охорони праці в це коло не входить [3, 4]. Треба відмітити, що в [3; с.397-490] розглянути питання діяльності банку під впливом вражаючих факторів екстремальних ситуацій, включаючи терористичні та розбійні напади.

Взагалі питання охорони праці в банківських закладах розглядається в обмежених рамках, в основному зводячи заходи з охорони праці до вимог, які діють в умовах звичайного офісу або організації [5, 6]. В [6; с. 44] виділяються наступні шкідливі фактори, які діють на персонал банку:

- фізичні:
  - піднімально-транспортувальні машини та механізми;
  - автотранспортні засоби, електричний струм, що використовується у приладах технологічного устаткування, інших цілях та потребах, рухомі частини друкарських машинок, іншого виробничого устаткування;
  - наявність зброї у деяких категорій працівників;
  - підвищені рівні електромагнітного випромінювання, шуму під час роботи на комп'ютерах, вібрації, статичної електрики, іонізації повітря;
- психофізіологічні:
  - статичні та динамічні перевантаження;
  - розумове перенапруження;
  - перенапруження зорового аналізатора.

Особливу увагу приділяють впливу яке виникає при використанні комп'ютерних технологій в банківських установах [7]. Це питання досить добре вивчено для персональних комп'ютерів але особливості обслуговування серверних установок потребує ще додаткової уваги. В [7] це питання не розглянуто. Однак в цій роботі

багато уваги приділено охорони праці при роботі з відео дисплейними терміналами (ВДТ) персональних електронно-обчислювальних машин (ПЕОМ), які відображенні в нормативних документах [8, 9].

В [5] звернуто увагу на небезпеки, які виникають при недотримання елементарних правил безпеки при використанні офісних меблів. Ці небезпеки є характерними для будь-якого офісу. Але в літературі не звертають увагу на вибір типу офісу для банківських установ.

Багато шкідливі фактори в роботі банківського співробітника не завжди очевидні, наприклад працівники касових центрів, інкасатори і т.п. постійно вдихають бруд, який скупчується на грошових банкнотах або монетах. При проведенні таких операцій необхідно використовувати засоби індивідуального захисту (маски, рукавички) [5].

Таким чином в літературі часто не враховуються або враховуються частково особливості охорони праці в банківських установах і не ставиться завдання підтримки «найвищого рівня фізичного, розумового і соціального благополуччя працівників усіх професій» [2; с.14].

Виклад основного матеріалу. Для наближення до найвищого рівня фізичного і розумового благополуччя працівників банківських установ треба виділити основні фактори, які можуть забезпечити таке благополуччя. Це є основною метою даної роботи.

Завданням статті є виділення найбільш впливових факторів на самопочуття і зручність в роботі працівників банку та запропонування заходів по зменшенню негативного впливу цих факторів.

Основну частину працівників банку, особливо головного його підрозділу можна віднести до офісних працівників. Фактично всі ці працівники працюють з ПЕОМ. Згідно діючих Українських норм, площа на одне робоче місце має становити не менше ніж 6,0 м², а об'єм не менше ніж 20,0 м³ [8; п.2.3]. Треба зазначити, що російські норми встановлюють площу на одне робоче місце не менше ніж 4,5 м², а об'єм не менше ніж 15,0 м³ [10; п.3.4]. В розвинутих країнах в організаціях при вирішенні площі, яка виділяється на одного співробітника враховуються фактор посади працівника. Так в стандарті: офісні приміщення та загальні засоби дизайну для державних агентств планування офісів та управління власністю штату Вісконсін [11; с. 17-20] вказані норми

НОРМИ ПЛОЩІ НА ОДНОГО ПРАЦІВНИКА [11; С. 17-20]

Категорія персоналу	Тип офісу	Площа на одного працівника, м ²
Керівник агентства	Кабінет з вікном	20,9
Помічник виконавчого адміністратора	Кабінет з вікном	17,8
Адміністратор відділу	Робоче місце не може бути розташоване в куту де більш ніж одне вікно	17,8
Заступник адміністратора відділу	Робоче місце в центрі відкритого офісу, вікна нема	14,7
Директор бюро	Робоче місце в центрі відкритого офісу, вікна нема	13,4
Керівник відділу людських ресурсів	Робоче місце в центрі відкритого офісу, вікна нема	13,4
Начальник групи	Робоча станція (комп'ютер)	8,9
Аудитор і консультант	Робоча станція (комп'ютер)	5,9
Інші аудитори	Робоча станція (комп'ютер)	3,3

площі робочого місця працівника в залежності в його посади. В таблиці наведені вибрані основні позиції.

Таким чином найбільші площі робочих місць у працівників, які займають вищу посаду і несуть більшу відповідальність. Мінімальні площі робочих місць значно менші ніж по нормам в Україні.

К робочому місцю висуваються певні вимоги, які визначаються діючи нормами (площа, об'єм, мікроклімат, освітленість, рівень шуму тощо). Однак є показники, які важко визначити конкретними величинами (естетичність, ергономічність). Від рівня реалізації останніх залежить продуктивність праці, задоволеність працівника роботою, його самопочуття.

Для забезпечення високої продуктивності праці, фізичного і розумового благополуччя працівників необхідно також виконувати наступні вимоги:

1. Враховувати взаємозв'язок працівників у процесі трудової діяльності, особливо спільної діяльності, а також послідовності виконання тих чи інших операцій, що дозволяє скоротити переміщення людей, раціоналізувати їх рухи, знизити втому.

2. Обов'язкове дотримання діючих санітарних норм щодо площі, освітленості, чистоти, зручності меблів, що дає можливість зберегти здоров'я працівникам.

3. Відповідність номенклатури та кількості обладнання, інших технічних за-

собів, особливо пов'язаних з прийомом і передачею інформації, характеру виконуваної роботи і особистості співробітника.

Незадоволеність умовами праці може мати значний вплив на загальний рівень задоволеності роботою, на стан фізичного і розумового благополуччя працівників.

Сутність банківських операцій - надання кредитно-фінансових послуг передбачає високі вимоги до інформаційного забезпечення, рівню знань і навичок працівників, відповідальності та ціни помилки. Відсутність «права на помилку» виявляється в тому, що банківські службовці будь-якого рангу постійно внутрішньо напружені і змушені здійснювати понад контроль за своєю діяльністю та діяльністю своїх підлеглих. У процесі прийняття рішень вони відчувають тиск фактора ризику і переживають безперервне емоційне напруження із-за можливості здійснення помилок в роботі.

Таким чином працівник банку знаходиться весь час під тиском стресу. Однак страх помилки, не є єдиним стресовим фактором банківського працівника. В [12; с.145-146] виділяються наступні основні стресові фактори: гранично висока відповідальність у роботі і фактична відсутність «права на помилку», незадоволеність професійним статусом, страх втратити роботу, недооцінка з боку керівництва та колег професійної значущості, присутність в банківській сфері вимоги до реалізації

надмірно формалізованих відносин і відсутність умов для інтелектуального та особистого самовираження і самореалізації фахівців, наявність загострених конкурентних відносин зі співробітниками, недолік розгорнутої позитивної стимуляції праці банківських службовців і переважання негативної (доган, позбавлення премій та інших пільг і т. п.).

Незадовільна оплата труда, з погляду працівника, спричиняє у нього відчуття тривоги, роздратування, виникає усвідомлення необхідності змінити роботу. Все це негативно відбивається на взаємодії працівників, психологічному кліматі колективу, безпеці праці.

Необхідно особливо підкреслити важливість етичної поведінки керівника. Нетична поведінка керівника, є деструктивним, деморалізуючим чинником, може зруйнувати психологічну цілісність організації. В умовах, коли керівництво проголошує цінності організації, а само не додержується елементарних етичних принципів, розглядати можливість досягнення емоційного, соціального благополуччя працівників, навряд чи можливо [13].

Крім емоційного напруження, всі перераховані фактори не відносяться до кола впливу охорони праці. Однак, якщо ми прагнемо досягнути розумового і соціального благополуччя працівників, то треба приділяти увагу цінностям, які проголошені та прийняті організацією, рівня організаційної культури банку.

Для зменшення впливу стресу на персонал банку, як вважає автор, необхідно регулярно проводити сеанси психофізіологічного розвантаження працівників. Для цього повинно бути обладнано спеціальне приміщення і проводити сеанси психофізіологічного розвантаження повинен спеціаліст з психології. Вимога про не-

обхідність кімнати психологічного розвантаження вказано в [8; п.2.17]. В додатку 8 [8] описані принципи проведення психофізіологічного розвантаження: «При проведенні сеансів психофізіологічного розвантаження рекомендується використовувати деякі елементи методу аутогенного тренування, який ґрунтується на свідомому застосуванні комплексу взаємопов'язаних прийомів психічної саморегуляції й виконанні нескладних фізичних вправ з словесним самонавіюванням. Головна увага при цьому приділяється набуванню й закріпленню навичок м'язового розслаблення (релаксації)».

Регулярне проведення спеціалістом сеансів психофізіологічного розвантаження дозволить суттєво покращити розумовий і емоціональний стан працівників банку.

Висновки. Робоче місце працівника банку повинно відповідати діючим нормам, вимогам, правилам охорони праці. Його площа не повинна бути менша 6 м², а об'єм офісу на одного працюючого повинен бути не менше 20 м³. Працівники, які виконують більш відповідальну роботу повинні мати більшу площу, а керівники окремі кабінети.

Раціональне планування простору, це дозволить скоротити переміщення людей, раціоналізувати їх рухи, знизити втому.

Відповідність номенклатури та кількості обладнання характеру виконуваної роботи.

Як можна зменшити вплив стресових факторів, які впливають на працівників банку за рахунок підвищення організаційної культури, додержанням керівництвом проголошених цінностей організації, етичної поведінки керівництва банку.

Регулярне проведення сеансів психофізіологічного розвантаження працівників банку. Виділення і обладнання для цього спеціального приміщення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про охорону праці: [закон України: офіц.. текст: за станом на 12.02.2015 р. Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>. - Назва з екрана. – Перевірено: 08.05.2015.
2. Нормотворческая деятельность МОТ в области безопасности и гигиены труда: углубленное рассмотрение с целью разработки плана действий в этой сфере [Электронный ресурс]: Доклад VI, Шестой пункт повестки дня, Международная конференция труда. 91-я сессия 2003 г. Международное бюро труда. – Женева, Первое издание, 2003. – 131 с. – Режим доступа: <http://www.ilo.org/public/russian/standards/relm/ilc/ilc91/pdf/rep-vi.pdf> - Загл. с экрана. - Проверено : 19.05.2015.
3. Зубок, М.І. Безпека банківської діяльності : підручник / М.І. Зубок, С.М. Яременко. - К. : КНЕУ, 2012. – 477 с.
4. Безопасность банковской деятельности : учебник для вузов / В. А. Гамза, И. Б. Ткачук, И. М. Жилкин. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Издательство Юрайт, 2014. – 513 с.
5. Охрана труда в банке [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://prom-nadzor.ru/content/ohrana-truda-v-banke>. Загл. с экрана. - Проверено : 19.05.2015.

6. Обливанцов, В. В. Безпека життєдіяльності працівників банківського сектора економіки [Електронний ресурс] /В.В. Обливанцов // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. наук. праць 15, 2006. – С. 43 - 48. – Режим доступу: http://www.uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_M/Oblivanzev_1.pdf. - Назва з екрана. - Перевірено 10.05.2015.
7. Обливанцов, В. В. Безпека праці в банківських установах при використанні комп'ютерних технологій [Електронний ресурс] / В.В. Обливанцев // . - 2007. - Режим доступу: http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_M/Oblivanzev_2.pdf. - Назва з екрана. Перевірено 10.05.2015.
8. Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин ДСанПІН 3.3.2.007-98 [Електронний ресурс]. – 1998. - Режим доступу: <http://tozdocs.kiev.ua/view.php?id=2445>.
9. Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин, затверджені наказом Держгірпромнагляду від 26 березня 2010 р. № 65 (НПАОП 0.00-1.28-10).
10. Гигиенические требования к ПЭВМ в организации работы : СанПиН 2.2.2/2.4.1340-03 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.docload.ru/Basesdoc/39/39082/index.htm>
11. Office space and general facility design standard Department of Administration division of state facilities, Madison, Wisconsin, updated April 1, 2011. – 34 p.
12. Самоукина Н. В. Искусство управления персоналом банка. – М: Русская Деловая Литература, 1997, – 208 с.
13. Гусев А.М., Каштанов С.Ф., Осталецкий В.Б. Охорона праці як складова концепції гідної праці / А.М. Гусев, С.Ф. Каштанов, В.Б. Осталецкий // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія «Гірництво»: Збірник наукових праць. - Київ: НТУУ «КПІ», 2014. – Вип. 26. – С. 134 – 141.